

TANÍTÓK LAPJA

TANÜGYI ÉS GAZDASÁGI UJSÁG

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

Egész évre 160 L, Félévre 80 L,
Negyedévre 40 L.

■■■■■ Egyes szám ára 7 Leu. ■■■■■

Felelős szerkesztő és kiadó:
GYERKES MIHÁLY

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Str. Mihailu Viteaz (Király-u.) 3.
Megjelenik két hetenként.
Hirdetések díja soronként 6 Leu.

A „Tanítók Lapja“ jövője.

Nehéz és küzdelmes utat tett meg rövid III-ik évfolyamos fennállása alatt a „*Tanítók Lapja*“.

Biztató jövőt mutat számára most az *Udvarhelymegyei Tanítóegylet* elhatározása, mely szerint a lapot átveszi tulajdonába; költségeinek biztosított fedezésére, a költségvetésileg megállapítandó tagsági díjakat azon összegben szabja meg, amely a lap előfizetési és más díjaival együttesen annak fenntartását biztosítja.

Szellemi nivójának emelésére szerkesztőbizottságot alakított úgy e vármegye, mint a csatolt területen működő többi román és magyar nyelvű iskolák tanítói sorából.

Közvetlen összekapcsolódást fog keresni a kolozsvári általános tanítóegyesülettel, ugyancsak a bukaresti országos tanítóegyesület intézőségével is, a minden irányu gyors és megbízható hirszerzés érdekében.

Mentől szélesebb körű mozgalmat fejt ki az előfizetők szaporítása s ezek révén terjedelme és szellemi értéke nevelése, viszont előfizetési árának csökkentése javára.

Az összes elhatározások kutforrásául szolgál azon megállapítás, hogy: *a tanítóikarnak tanügyi lapra okvetlenül szüksége van*, de nem az erőtlenség szülte kisszerű vármegyei közlönyökre, hanem csatlakozottan megalapozandó egy erős és kultur nivót képviselő nevelés-oktatásügyi tanügyi lapra.

Ezt igyekezett szolgálni minden ízében a *Tanítók Lapja*; hogy azonban kijelölt céljait az összes kívánalmaknak megfelelően nem érthette el, mint emlékeztetnek okáért a tanítóegyleti közgyűlési beszédek is leszögezték:

annak oka legkevésbé a lap, illetőleg szerkesztő-kiadója, de maga a saját ügyeivel kevéssé törődő tanítóikar nagy tömege, amely egyáltalában elő sem fizetett a lapra, vagy a másik csoport, mely csak megrendelte, de maig sem fizeti annak árát, s így azt mindössze néhány lelkesedni és fizetni egyaránt szerető tanító tartotta és tartja fenn. Ilyen körülmények között tehát emelkedett kívánságok kielégítéséről, tanügyirodalmi értékek megszerzéséről hogyan is lehetett volna szó.

Nagy átlaga a kívánságoknak oda kulminált: legyen előbb kulturívón álló tanügyi lap: s akkor mérsékelt előfizetéssel esetleg pártolják. Ám a helyes álláspont ama világos látású tanítóké, akik előbb szellemi és anyagi támogatással állanak az ügy mellé s ezek gyümölcsöző szárbaszökkenése után lépnek elő némi követelési igényekkel. Ma egyetlen magyar nyelvű tanügyi lap sem támaszkodhatik harminc-negyvenezer létszámú tanítóikarra, csupán amaz itt maradott néhány ezerre, s ezek is két táborra oszolva, igyekeznek egymást gyűlölni.

S viszont, amiképen a szépirodalom és zszurnalisztika írói gárdája az örökös centralizálás elvénél fogva csaknem egészben kirekedt Erdélyből és a többi csatolt részekből: úgy állunk a tanügyi-irodalom tekintélyeivel is. Egészen új egyéneket kell az itt élni akaró tanügyi lapnak felkutatni, az aktív írói munkára biztatni, s dolgozatait a mai idők parancsoló kívánalmai szerint meg is fizetni.

A csatlakozást pedig ma az emberek nagyon sok feltételhez kötik. Legyen annak a lapnak tekintélye, jó hirneve, helytállósága a szélrózsa minden irányába, sőt még felfelé és lefelé is. Legyen annak szerkesztője az államhatalom képviselői és más tisztviselői részé-

ről respektált és megbecsült tekintély; de legyen a felekezetek és érdekkörökben élőknek is meghitt barátjuk és munkatársuk, hogy esetleges írási ténykedéseiért, a lappal szemben elfoglalt álláspontok, őt is ne hozzák kellemetlen szituációk közé. De mert ilyen csigát, amelyiknek ereiben piros, meleg vér csörgedezzen, s mégis csiga legyen, találni nem lehet, hát, aki csak teheti, visszahuzódik várakozó állapotába, s csak időnként szól egyet-egyed, legtöbbször lemondót, vagy elkedvetlenítő bírálatot, teljesíthetetlen követelőt.

Ezen lehetetlen álláspontokat az említett egyesületi közgyűlés egyenként fölfedve, a maga tekintélyével és súlyának minden erejével igyekszik a helyes felfogás életrehívásával az egész közösség számára lüktető kultúréletet teremteni. Ennek munkásaiul és áldozatos támogatóiul, a körébe eső tagokat, alapszabályainak erejével is sorompóba állítja; a kívül eső tanítótársakat pedig a közös érdekek kiépítésének szükségességére való utalással és reámutatással hívja csatlakozásra, a *Tanítók Lapja* tanügyi ujságnak mentől nagyobb értékűvé való kifejlesztéséhez. Adva van a haladás, fejlődés utja, emberek kellenek a munka felvételéhez.

Gyorkos Mihály.

Tettekészséggel előre.

Az „*Udvarhelymegyei Tanítóegylet*“ Odorheiu—Székelyudvarhelyen 1923. május hó 24-iki közgyűlésén Gyorkos Mihály t. e. elnök által tartott elnöki megnyitó beszéd.

Tisztelt Közgyűlés!

Az »Udvarhelymegyei Tanítóegyletnek második sorsdöntő napja, a mai közgyűlésünk ideje. Amidőn ez alkalommal szívem egész melegével üdvözölöm a közgyűlést, rámutatok röviden és összefoglalóan azon ténybeli fontosságokra, amelyeknek megértése és életrekelése: tanítóegyesületünk virágzását, a tagoknak pedig boldogulását hozzák magukkal.

Romániában az új alkotmány életbelépte, sok új alaptörvény keletkezésének szabta meg az útját, melyeknek életrekeléséig, egyelőre, kialakult nyugvópontot, biztos és végleges irányzatot a népoktatás terén sem nyerhetünk. E tekintetben tehát ma a várakozás álláspontján vagyunk, míg az új oktatásügyi törvény s ennek alapján kiadandó rendeletek előttünk állanak. Épisük ki hát addig is tanítóegyletünket és annak szerveit mentől tökéletesebb alakban, hogy ezek intenzív munkája által, bármilyen viszonylatok bekövetkezése esetén is, létfenntartásunkat, jó eredményű mun-

kalkodásunkat elősegítsük, anyagi és szellemi téren egyaránt biztosítsuk.

Számot kell vessünk körülményeinkkel s amidőn a legjobbat reméljük a jövőtől, nem várt eshetőségekkel szemben is készen kell álljunk. Ezt pedig csakis a kari együtteség lankadást nem ismerő munkába állításával és az előrenéző befektetések jövedelmezőségeinek feltárásával érhetjük el. Az egyénonkénti érvényesülés próbája, a tenger vizének poharankénti kimeregetésével egyenlő, hiu kísérletezés.

Olyan szervezetet adunk tanítóegyesületünknek a regionalis, azaz kisebb körönkénti beosztásával, melyeknek révén a tagok összesége, tanítói közügyi munkáinkban tettekkel tényező leendő. Viszont a megadóztatások, a közjó teherhordozásai sem maradnak csupán az önkéntes, azaz ügyeinkért örökösen lelkesedni tudó tanítók vállain, de egyformán és aránylagosan kell vállalja azok teljesítményét kivétel nélkül minden tagunk.

Figyelemmel a nagy testület minden egyes részletének a szervezethez alapján való pontos és tökéletes működésére: az életetadó tervezetek sorozatát hozzuk a hatalmas egység produktumainak kihasználására, gyümölcsözetlenül heverő szellemi és realis elrejtett tőkéknek feltárására.

Az alapszabályok módosítása, illetőleg végleges megállapítása után, a „*Tanítók Termelő és Értékesítő Szövetkeze*té“ intézmény megszervezésére teszünk — a tárgysorozat rendén — javaslatot, mely hivatva lesz a tanítót, családtagjai munkájának igénybevételével, jövedelme szaporításában lendületesen segíteni, produktumai értékesítésében feltétlenül segédkezésére lenni.

Nem elég azonban ezen ideális, nagy értékű intézményt csak megszervezni, annak fenntartása és gyümölcsöző működése szintén a feladatok feladata kell legyen.

Miképpen a testben felhalmozódott vérmennyiségnek az erek adnak utat és juttatják el táplálás végett azt minden legkisebb részhez: úgy a szép intenciójú és biztos jövőt mutató törekvéseknek is uttörője, az egyesület mindenik tagjának kezébe eljutó: *tanügyi sajtóorganum*. E nélkül csak vergődés minden tervezés. Tudósítás, buzdítás, beszámolás a lelke minden törekvésnek, együttes alkotásnak. Ezért tettük kapcsolatosan programmba az előbbi és minden más ügyünk szolgálása végett, ezen sajtóügyi kérdés helyes megoldását.

Biztos tudatával pedig annak, hogy tanítóegyletünk üzletszerű vagy dolgot házi vállalkozásában helyesen és életetadóan megoldani nem tudja: egy irodalmi vállalat, *mint kereskedelmi intézmény* létesítését hozzuk felszínre, amely a tagok pártolása révén valósulva, minden órában szolgálja a lap és az iskolák összes, ezen irányu érdekeit. Egymásba kapcsolódó intézményeink ennek segítségével fejlődésnek és virágzásnak indulnak.

Ha a tervezetek sorozatát tanítói szervezetekké megalakítjuk: existentialis helyzetünk consolidálását építjük; ha pedig a félreállást szavazzuk meg, biztos bekövetkezéssel, lekapcsolódásunk utjait készítjük elő.

Mi, akiket a közgyűlés bizalma a vármegyei tanítóegylet élére állított, ezen intézményeink sorozatát megvalósítani erős hittel és minden szorgalommal akarjuk.

Egyesületünknek a mai viszonylatok szerinti megszervezésével kimondottuk az első szót, most az egyleti és egyéni érvényesülések szempontjából tesszük meg, második alapvető elhatározásunkat, hogy folytathassuk azokat majd, az idő elkövetkezésével, a népoktatási törvény intencióinak mentől tökéletesebb kiépítésével.

A gyűlés emelkedett hangulatát kérem és várom ezen érdekekben, hogy tükröződjék azokból helyzetünk megértése, az erők összpontosulása, az akarási készségbevonhatatlan perspektívája.

Ha pedig a meg nem értés és félreállítás ezen életetésünkre hivatott tervezetek ütőerét vágja ketté: további helyállásunkat befejezettnak kell tekintsük s csendes resignációval leszünk kénytelenek szemlélni aláhanyatlásunk, egyenkénti elsovadásunk biztos bekövetkezését. Mert papirost fogyasztó határozatok hozatalának ma már teljességgel nincsen ideje. A megélhetés, a hivatali helyzet megtartása, mentől tökéletesebb betöltése: a realis oktatások sorozatát követelik; s nekünk ezen követelések elől nem megszabadni, de sorakozottan és azokkal szembenézve, azaz minden esetben helytállóan kell viselkedni, hogy előmenetel fakadjon ebből a kultúrára, egész gazdasági életünkre.

Nem kérem, nem várom a destruktív munkát közös érdekű ügyeinkben egyesületünk egyetlen tagjától sem, az élet ezerféle nyilvánulása amugy is szakadatlanul pusztítja, rombolja legjobb alkotásainkat is, különösen, ha azok vezetése kedvetlenül, pártolása huzódozásokkal történik.

Kérem az Istent, hogy tanítóegyesületünk munkálkodására küldje termékenyítő áldását! hogy *tettre-készséggel mehesünk előre.*

Meleg szeretettel üdvözlöm vármegyénk tanfelügyelőjét, aki működésével a megértés, szeretet és a fejlődött kultúra alapszempontjait építi közöttünk s örköző figyelemmel van minden ezen ideálok munkásai, a tanítók egyéni és összesített érdekeinek jó megoldására egyaránt.

Isten hozott! köszöntöm ezen gyűlésünkre eljött vendégeinket, a mi nevelés-oktatásügyi és gazdasági érdekű sőtialis munkálkodásaink tanúságtevő érdeklődőit.

Szívem bensőségteljes érzelmeivel üdvözlöm vármegyénk itt összesereglett tanítóit, egyesületünk minden egyes tagját; s a mai napra összehívott tanítóegyleti közgyűlésünket megnyitom.

Tanítók Termelő és Értékesítő Szövetkezete.*

Alig van a jelenlevők között valaki, aki a tisztán pedagógiai munkán kívül a termelés valamely ágával ne foglalkoznék. Ez a foglalkozás egyeseknél időöltés, másoknál szórakozás, megint másoknál az életszínvonal emelésének akarása, de idáig még egyikünkönél sem volt ez a foglalkozás egy nagy célkitűzés eredménye, nem volt egyikünkönél sem egy messzenéző egységes program szerves alkotórésze. Ha eredményes, ha eredménytelen volt ez a foglalkozás, mindig csak vicinális hatású volt. Az eredmény nem lehetett általánosan ösztönző, a balsiker nem lehetett szélesebb körben tanulságos éppen az elszigeteltségben rejlő jelentéktelenség miatt. Minden, de minden szempont arra ösztönöz, hogy az elszigeteltségből kilépve, nagyvonalu utaknak legyünk részes munkásai. Udvarhelyvármegyében a termőföld, az éghajlat, a gazdasági viszonyok, s az a körülmény, hogy a tanügyi személyzet 90 %-a földműves szülőktől származva, az anyatejjel szivta magába a közgazdasági érdeklődést — mindezek a tényezők megadják a lehetőséget a legnagyobb horizontu közös célkitűzés megvalósítására is.

Hogy az általános vonalú fejtegetésről konkrétumokra térjek, miért ne tudna a vármegyei tanítóegylet vagontételekben zabot, krumplit, szénát, almát, diót, zöldséget, káposztát, kenderet, lent, tojást, hizott sertést, gyógynövényeket stb. termelni és elszállítani, ha mindenki megkapná egy céltudatos terv szerint a feladatot, ami erejének, tehetségének, érdeklődésének megfelel, s ha egy pár gazdasági éven át mindenki körömszakadtáig ragaszkodna e tervhez, dolgozna annyit, amennyit hivatása korrekt betöltése mellett meg bír.

Miért ne tudnánk egy legkevesebb 100 000 drb. vadcsemetét befogadó faiskolát már ez év őszén beállítani olyan vidéken, ahol a vértetű még ismeretlen.

Miért ne tudnánk vidékenkint szilva, cseresznye, meggy, dió erdőcskéket elővarázsolni s télen gyékényeket, kosarakat, kasokat, zsákokat készítve ezen gyümölcsöket vagontételekben akár Galaczig elszállítani.

Miért ne tudnók megmutatni két kezünk munkájával a tanulékony székely-népnek, hogy mi az a céltudatos termelés, mi a fajnemesítés, mi a tömegtermelés, mi a műtrágya, mi a zöldtrágya, mi a rigolozás, mi a géperővel végzett öntözés, mi a célszerű téli elraktározás stb. stb. Miért ne tudnók népünknek kézzelfoghatólag beigazolni, hogy hegyes-völgyes lakóhelyén rossz föld nincsen, de céltudatosan kihasznált föld is kevés van.

És tegyük fel, hogy semmi sem sikerülne ne-

* Kiss János előadása az Udvarhelymegyei Tanítóegylet 1923. május hó 24-én tartott közgyűlésében, melynek határozati javaslatát nagy lelkesedéssel emelte az ülés határozattá.

künk. A kipróbált elméletek cserbenhagynának, a szorgalom csak bukást eredményezne, a közös célhoz való több évi ragaszkodás kínos kiábrándulással végződne, még akkor sem lenne kárbavesztett a fáradság, mert egy ilyen egyöntetűen végzett nagy teljesítmény sikertelensége több tanulsággal van a jövőre nézve, mint több száz sikeres, de elszigetelt vállalkozás.

S miért ne akarjuk mi népnevelők, hogy a ránk bízottak esetleg még ha számunkra is, ha balsikerünkön is, de okuljunk, főleg akkor, ha a sikernek is igen nagy esélyei vannak.

Elszórtan élünk, nagy tehetetlenségű tömegekkel van dolgunk, belefásultunk feladatunk véget nem ígérő megfeszített teljesítésébe, ha nem érezzük ugyanazon munkában fáradó minden bajtársunkat. Teremtünk hát kapcsolatot s ez a kapcsolat legyen épen a lelki érdeklődés azon pontján, amely ponton az általunk vezetett tömegek lelkei is megfoghatók. Ez a pont ve-rejtékes munkával való több termelés kérdése. Fonódjunk egy gazdasági közösség tagjaivá, legyünk egy szorgalmasan dolgozó székely család gyermekei. Egy olyan családé, melyben a családfő minden családtag-nak tudja az érdeklődését, teherbírását s aszerint osztja ki a munkát. Egy olyan családé, melyben a legegyszerűbb kitűzött cél pontos teljesítése többet ér, mint egy hatalmas gondolat immel-ámmal, kerületgessé váló kezelése.

Hogy még jobban rátérjek a konkrétumra az a célom, hogy dolgozzunk közös terv szerint. Ehhez a következők kellene 1, 2, 3, 4, 5, 10-szer egyszerűsítettől fakadó lelkesedés és szervezettség, 11-szer pénz, 12-szer az első években szerencse. Az első 11 pontot nekünk kell adnunk s ha mi azt megadtuk, a 12. a szerencse okvetlenül jelentkezni fog.

Tömörüljünk tehát termelő és értékesítő szövetkezetté! A tömörülést sejtrendszer szerint képzelem. T. i. vidékenkint, gazdasági egységenkint lesznek meg-lehetős autonóm középpontjai, s ezek a középpontok az irányító középponttal állandó összeköttetést tartanak fenn a termelés és értékesítés minden kérdésében. Minden vidéki központ elkészíti a helyi viszonyok és lehetőségek szerint az évi gazdasági termelési-programot. Előírja szükségleteit, költségvetését, várható terméseredményét. Az irányító központ szakértői véleménye alapján műtrágyáról, vetőmagról, anyagi eszközökről gondoskodik, tanácsokat ad a termény ellenségeiről való harc megvívására, s gondoskodik a várható termés lehető legjobb értékesítéséről.

A vidéki központok lehetőleg közvetlen posta-összeköttetéssel bíró községekben létesülnének. Az irányító központ Udvarhelyen és Székelykeresztúron. Azért 2 helyen, mert nem valószínű, hogy az irányító központ összes szakértői egyik helyen feltalálhatók legyenek.

Az irányító központnak legyenek meg a legszükségesebb adminisztratív tisztviselői elnök, titkár, pénztáros, raktárkezelő és termelő és értékesítő szakfőnöki a következő termelési ágak szerint:

1. Gabona és takarmányneműek.

2. Konyhakerti termények.

3. Gyümölcs és méz.

4. Ipari és gyógynövények.

5. Baromfi és sertésenyésztés.

6. Kézműipari termelés.

7. Értékesítő szakemberek, legalább 4.

8. Egy szakember a növényi és állati betegségek ellen való védekezés céljából. Ezek a szakemberek, ha közülünk kerülnek ki, a kezdés nehéz éveiben dolgozzanak díjtalanul, ha idegenek, illő fizetéssel kell munkajukat biztosítani, vagy $\frac{1}{6}$ -e haszonrészesedéssel honorálni. Itt különösen a kereskedelmi szakértőkre gondolok.

Hogy egy ilyen tömörülés, ha a tagok szorgalma akcióképessé teszi, áldásos lesz a vármegye lakosságára nézve, a tanítóságra nézve, a közfogyasztásra nézve az kétségen felül áll. Egyszersmind országos hírnévhez juttatja a vármegye tanítóságát.

De nem is folytatom tovább, benyujtom a következő határozati javaslatot:

»Mondja ki a tanítóegylet közgyűlése, hogy az udvarhelymegyei és csatlakozásbeli tanítók jövedelemszerzése és esetleg megélhetési viszonylatainak biztosítása, ugyszintén a belterjesebb gazdálkodás fellendítése végett egy termelő és értékesítő szövetkezet létesítését, elodázhatatlanul szükségesnek látja.

Ennek életre hívása végett, mozgalmat indít a kertészet, méhészet és amennyiben bekapcsolható lesz, a háziipar minden ágazatának felkarolása, illetőleg a termelések szakszerű üzembe indítása és az értékesítésnek feltétlen biztosítása érdekében.

Hogy a kezdeményezés mindkét ágazata a várható sikerrel megoldható legyen, kereskedelmi alapon: »Tanítók termelő és értékesítő szövetkezet« cím alatt 1000 L. részvény befizetésével ezen célokat szolgáló szervezetet létesített. Ezen szövetkezetnek tagja lehet bárki termelő és értékesítő. A szövetkezeti szervezet munkálatainak véghezvitelével a választmány, illetve az általa kiküldendő kereskedelmi bizottságot, mint alapítókat bizza meg. Utasított a választmány, hogy ezen bizottságot olyan időben küldje ki, hogy dec. 31-ig munkálatait befejezhesse és így jövő év január 1-ig a szövetkezet működése fennakadás nélkül megkezdhető legyen.«

A népiskola I. osztályáról.*

»Minden kezdet nehéz«, tartja a közmondás. A népiskola I. osztálya pedig kezdet úgy a tanuló, mint a tanítóra nézve. Tehát a népiskola I. osztályában, hol a szellem és emberi jellem csiszolásához kezdünk,

* Közöltük e cikket, mely alkalmas egy vita bevezetésére, nem magának a célnak kitűzése tekintetében, hanem az I-ső osztály olvasási készségének mikénti elsajátítása szempontjából. S amiképen ez utóbbi érdeken cikkiróval mi nem értünk egyet, még számosan lehetnek kartársaink között, akik más úton látják a munka eredményeit megnyerhetőnek. Hozzászólásokat szívesen veszünk. Szerk.

szintén nehézség, sőt mondhatni a legnagyobb nehézség elé állítjuk a 6 éves kis emberi koponyákat.

Mert ez a kezdet, hogy az írás és olvasás elsajátítása által emberré változzék az a kis teremtmény, aki enélkül — eltekintve emberi formája és beszélőképességétől — talán közelebb áll az állati, mint emberi társadalomhoz.

És itt van a legnagyobb különbség, mikor a gyermek az I. o.-ban megtanul írni és olvasni. Később már akármennyit tanul, soha sem lesz oly nagy különbség két időbeli képessége között, mint az iskolába való beiratkozás és az I. év végén mutatkozó képességek között levő különbség. Vagy matematikai hasonlaltal élve: mint a 0 és 1 között.

Ézekekből látva, hogy mily nagy nehézségek, ill. feladat elé kerül az iskola I. évfolyamában a gyermek, önként következik, hogy itt a legnehezebb a tanító feladata is és itt kell a legkörültekintőbben, legfigyelmesebben és legtöbb pedagógiai tapintattal eljárni, — valamint egy ház építésénél az alap lerakására helyezendő a főszűl — mert enélkül a gyermek fejében lesz egy zűrzavar és chaosz, miből még ő maga sem tud majd kiigazodni. Nem elég itten modern és feltétlenül eredményre vezetőnek hirdetett módszereknek kaptafa alkalmazása, hanem igenis a gyermeki léleknek és a gyermeki szellem képzetének a lélektan törvényei szerint való fokozatos gyarapítása és erősítése, ill. rögzítése. Mert köztudomású dolog, hogy a tudatba legkorábban bekerült képzetek tűnnek el a legkésőbbben és a később bekerült képzetek vesznek el hamarabb, ez az oka, hogy az öreg ember legjobban emlékszik a gyermekkorában történt dolgokra és azokat felejtje el a legutoljára. Mert a kapkodásszerű, vagy gyorsabb menettel az I. o.-beli tanítás, mint amilyent a tanulók képessége kíván, úgy olyan lesz a tudat terjedelme, mint egy olyan szertár vagy szekrény, amelyikbe rendszertelenül beledobáltunk mindent, de sohasem találunk meg benne valamit akkor, amikor szükségünk van rá.

Tehát úgy az írás-olvasás és ebben az írási és hangoztatási előgyakorlatoknál, valamint a számtanban a számkörök 10-ig való képzésénél és a számjegyek írásánál a legnagyobb lassúsággal kell eljárni és addig sohasem szabad tovább menni, míg az egyik lépés nem biztos. Mert tudnivaló, hogy az így nyert képzetekből vagy írási tehetségéből, az idő vasfoga — mint mindenből, ebből is elírág, de azért mindig maradjon annyi, amennyi a továbbhaladáshoz és felsőbb osztályokban megkívántató előképzettséghez szükséges. Tehát itt nem lehet engedni a 48-ból, ha nem akarjuk veszélyeztetni a felsőbb osztályokban való rendes és könnyű előrehaladást. Mert azt hiszem, minden kollegám igazat ad nekem abban, hogy amelyik gyermek az I. o.-ban nem tanult meg szépen írni és jól olvasni, mivel az előgyakorlatok nem voltak kellő figyelemmel és lassu tempóban keresztülhajtva; úgy az, hogy sokat ne mondjak, de a népiskola összes évfolyamain végig csak kinlódni fog és tanítóinak állandó inkvizitora lesz.

És ugyanigy áll a dolog a számolással is, mert ha a gyerek a tízes számkörben teljesen tájékozott és otthon van, úgy a további számkörök építése gyerekjáték és a számolás könnyen fog menni. Nagy súly helyezendő a számjegyek helyes írására is, hogy az alak teljesen előírás szerinti szabályos legyen, ami szintén csak jól keresztülhajtott írási előgyakorlatok után érhető el.

Visszatérve az írás és olvasás tanítására, teljesen elvetem, illetve kétségbe vonom a sokak által égis magasztalt fonomimikai módszernek feltétlen célravezető kiválóságát; mivel tulajdonképpen ez csak annyiban különbözik az írva-olvasatató módszertől, hogy a hangokat jelekkel is kapcsolja, ami aztán dilettáns kézben nemhogy használna és könnyebbé tenné az olvasás elsajátítását, hanem megnehezíti. Tehát csak maradjunk az írva-olvasatató módszernél és tapintatos eljárással teljes eredményt érhetünk el.

Hanem igenis egy másik ujtásra van szükség az elemi iskolában, hogy a tanulók szép írását előre biztosíthassuk és ez: ki a palatáblával az iskolából. Ki pedig első sorban azért, hogy az a körülmény, ami a palatábla alkalmazását kezdetben szükségessé tette, a papir feltalálása által megszűnt, mivel manapság a papir oly általános és a palatáblához viszonyítva olcsó, hogy direct könnyelműség a palatábla használata által egész nemzedékek szépírását előre veszélyeztetni. Mert a palatábla használata által — még ha mindenik I. o.-ba lépő tanuló új, tehát vonalas táblát kapna is — a kéz nehezedik és a vonal is hamar lekopván, nem szokhatik a gyermek a vonalközben való íráshoz. De mit csináljon a tanító az olyan táblával felszerelt gyerekekkel, akiknek táblája multat és jövendőt megbűnhődve kikerülte a halált — az eltörést, vagy valamelyik nagyobb darabja nagykorúsított és rajta vonalnak vagy kockának hire hamva sincs.

Mig egy kockás számtani írka teljesen elegendő, sőt föl sem használódik az írási előgyakorlatokra, azután marad számtani gyakorló-füzetnek, az írást pedig kisvonalu irkában folytatjuk. És folytatjuk úgy a tanuló, mint saját gyönyörűségünkre, mert nem kell azal vesződjünk, hogy a gyerek úgy ír az irkába, mintha a vonalak ott sem volnának. Én az 1915—16. tanévtől így palatábla nélkül tanítottam az I. o.-ban és ha eljárásom nem is talált helyeslésre, esetleg ellenzésre egyes kartársak részéről, mikor ezt szóba hoztam, eljárásomat helyesnek mutatta elsősorban a tanulók ezáltal elért szép írása, másodsorban lényegileg igazolta a Néptanítók Lapjának 1917. évi okt. 14-iki számában megjelent egy kis hirecske, mely szerint: »Németországban, tekintettel a papirhiányra, visszahozták a palatáblákat az elemi iskolákba.« Tehát ott is ki volt hagyva a használatból. Tanuljunk a műveltebb népektől. Okulni soha sem szégyen!

Gyula Béni.

EGYESÜLETI ÉLET.

Tanítói gyűlés.

Tanítóegyesületünk május hó 24-én Odorheiun a régi reáliskola tornacsarnokában a tanfelügyelőség, tanügybarátok és a tanitóság élénk részvételével tartotta meg évi rendes közgyűlését. *Gyerkés Mihály* elnök pontban 10 órakor nyitja meg az ülést. A régi megszokott érces hang üti meg fülcinket és bizakodó, lelkesítő szavak kötik le figyelmünket. Új alkotásokhoz akar fogni, új célokat tűz ki, neki még nem sebzette ki eléggé lábait a sikertelenség és közöny göröngyös útja. Amint előadja szép és magasztos terveit, a lelkek mélyén már kész a válasz: légvár Misi! légvár az egész. Mindegy, ő nem tágit, küzd, fárad, izzad, hiába ejti százszor vissza a sziklatömböt, újra hozzá fog. Ez az, ami őt fölibénk emeli: a példátlan szorgalom és munkabírás. És ez az, amiért őt rég megbuktattuk és még sem bukik meg soha, mert több az erénye, mint a szerencséje. A megnyitó beszéd során üdvözli a tanfelügyelőt, tanügybarátokat és tanítótársait. Az üdvözlés során a tanitóság lelkesen ünnepli *Nistor* Joachim tanfelügyelőt, minek révén *Vida* Mózes újólag kifejezést ad a tanitóság osztatlan ragaszkodásának és hálájának s indítványozza, hogy ezen bizalom és szeretet megnyilatkozása jegyzőkönyvileg is örökíttessék meg. A lelkes ováció megújul, érzik, hogy nem formáság. Tagadhatatlan, hogy *Nistor* tanfelügyelő kitörölhetetlen betűkkel írta be nevét az odorheimegyei tanítók történetébe, állami érdek, a helyzet kényszere, minden szerepelhet, de legtöbbet szerepelt az ő egyéni jóindulata, emberszerető lelkülete. A válasz őszinte, tanítói szellem vezérli. És a tanítóereg, amelyet marcangol a sors, ver a vihar, érezzük, hogy a terem vidámság helyett templomi hangulattal van tele. Ezután gépiesen peregnék a jelentések, titkári jelentés, pénztári jelentés, de ennek mégis van egy megörökítésre méltó mozzanata. A pénztáros, aki gyűlés előtt panasolja, hogy tíz éves fekete ruháját alig meri felvenni, hogy ki ne kopják, 300 leu tiszteletdíját a tanítói otthon alapnak adományozza. Most rákerül a sor *Kiss János* képezdei tanár előadására.

Termelő és Értékesítő Szövetkezet létesítéséről tartott előadást. Igazi szakértelemről tanuskodik minden szava. Remek előadását, sajnos, néma csend követi, nem mer senki felszólalni. Nehéz volt a felszólaló szerepe, megcáfolni az előadónak egyetlen szavát nem lehet, de 1000 leit kér minden tanítótól részvény fejében. Tanítói embernek nincs pénze befektetni, ezen mult minden, mert egyébként *Kiss János* meghódított mindenkit tervének. A választmányra bízott véghezvitele, a szövetkezet megszervezése.

Ezután következett a *Tanítók Lapja* ügye. Nehéz kérdés volt ez is. Ezt már jól megtárgyaltuk.

Sokan felszóltak és sokat beszéltek, de a holt pontból ki nem lendült az ügy. Falusi gyűlésben hallottam egy atyafit, aki a népet ilyen nagyfokú szószaporitástól úgy kiméli meg, hogy amikor a pap vagy jegyző be akarja rántani a falut egy ki rovatalra, midőn elhangzott a szépen megokolt előterjesztés, őkeme rögtön rábíflázza. »Az jó volna tiszteletes ur, de olyan szűk az a kutya pénz, hogy.«

El volt már a vita laposodva, amikor felszólt *Kiss János*. Ugy hatott őszinte, világos beszéde, mint mikor a sűrű ködöt szétveri a szél s kisüt a nap. Az emberek előtt kiszélesül a láthatár, tudnak és mernek tájékozódni és mennek bátran. A képző annak idején sok nemes eszménnyel táplált és ime, mintha fülünkbe csengne s mintha visszhangjának nyomán a szépért, a haladásért megint elfogná a vágy a lelkeket. Az előterjesztést karban szavazzák meg. Tehát a *Tanítók Lapja* az odorheimegyei tanítóegyesület tulajdona. A közgyűlés határozata folytán szerkesztő-bizottság fogja szerkeszteni.

Ezután *Szabó János* felhívja a tanitóság figyelmét a román nyelvű vizsgák sikere érdekében szervezendő *tanfolyamokon* való részvételre.

Ezzel ki is merülvén a tárgysorozat, a gyűlés véget ér. Gyűlés után közébed volt, melyen részt vett a vármegye közszeretben álló prefectusa és tanfelügyelője is. A társaság az alkonyati órákban oszlott szét azzal az érzéssel, hogy testületi élet nélkül haladás nem létezik.

Főtitkár.

Észrevételek a gyermekvédelemről.

Egyik nemzedék szüli és neveli a másikat. Fejlődési eszközeinek helyes megválasztása- és alkalmazásában rejlik testi, lelki növekedésének s ezek alapján boldogulásának titka.

A népek és nemzetek életében irányító szerepök van a fejlődés eszközeinek. A többek között ilyen eszköz a gyermekvédelem, amelynek fontos szerepe volt, fontos szerepe van és lesz állami, faji, testi és erkölcsi szempontból.

E cikkecske keretébe most nem illeszthetem be e szempontok mindenikét, csak e két utóbbira vonatkozólag teszek néhány észrevételt.

A nemzedékek testi és erkölcsi szempontból való fejlődésének milyen hatalmas eszköze a gyermekvédelem, ép' oly eltérők a nézetek elvi és gyakorlati kivitelükre nézve, miért az eredmények is igen különbözők. Különbözők s így általános hatásuk elégtelen. Miért? Mert az érdekelt tényezők külön-külön igyekeznek rányomni a gyermekélet fejlődésére külön céljaik, törekvéseik, — sokszor akaratlanul is — osztályérdekeket szolgáló intézkedéseiknek bélyegét, aminék eredménye rendszeren a szélsőségben járó egyoldalúság. Pedig a kérdésnek, e szép és nagy horderejű kérdésnek családi, társadalmi, egyházi és állami életünkre nézve olyan hatalmasnak, elsőrendűnek kellene lennie, mint

amilyen csak lehet a nemzet föntartó erők hatalmas forrásainak megbecsülhetetlen értéke.

Ezért egyaránt része van e kérdés megoldásában a szülőknek, az iskolának, egyháznak, társadalomnak és államnak. Ha e tényezők egyenkint és egymással karöltve, egy közös cél felé törekedve, egymást kiegészítve állanak az ügyben sorompóba, akkor a népmozgalmi statisztika a gyermekhalandóság és erkölcsi romlottság rovatainak kitöltésére évről-évre örvedetesen kevesebb adatot találna.

Azonban nem így van. Sajnosan tapasztaljuk, hogy az említett tényezők a gyermekvédelem tekintetében nem csak hogy nem járnak el egyöntetűen, sőt — kevés kivétellel — nem is foglalkoznak érdemlegesen e kérdéssel. A mindennapi élet ez okból való vizsgálása megdöbbentő képet tár elénk.

E kép a mai állapot rendezetlensége, mint kialakulást váró okozat. Lássuk az egyik részét: a testi nevelést a csecsemő és a 3—6 éves korban.

A tömeg csecsemőkorban levő gyermekeinek testi nevelése úgy a táplálkozást, mint a tisztaságot illetőleg hiányos, ugyszólva, Istenre és az időjárásra van bízva. Ha a gyermeki gyomornak nem való, rendetlen adagok, a meleg és hideg, meg a zápor-fürdők véletlenül el nem pusztítják a kis polgárt, azt mondják önelégülten a szülők: »ez a gyermek életre való!«

Ha belepusztul az angyal-jelölt e világ *rendszerébe*, a fásult kebelekből ilyen sor tör ki: »amugy is gyenge volt a lelkem!« Ennyi és nem több a tömeg életében a bölcsődal.

A 3—6 éves kora gyermekek testi nevelése is kilenczederészben sok kívánni valót hagy fenn úgy étkezés, mint ruházat és tisztaság dolgában.

Ebben a korban a kis gyermek rendelkezik a ház népének. A reggeli és estvéli pálinkából elsőbben ő veszi ki a részét, hogy »erősödjék«. Egész nyáron felügyelet nélkül kertészkedik. A jó Isten őrzi egész falu gyermekserégét a vérhas és egyéb kolerától. Ahol sok felpuffadt, sárga, beteges kinézésű, bágyadt, kifejezetelen nézésű gyermekkel találkozom valamelyik községben, biztosan tudom, hogy sok gyümölcsre van ottan kilátás.

A statisztika a gyümölcsöshozó években nagyobb gyermek-halandósággal számol be, mint a gyümölcsöt nem hozó esztendőben.

Nyárban a fürdőzés is napirenden van naponta reggeltől estig felügyelet nélkül. Ebben aztán a téli fürdő is előiegezve van.

A hiányos és nem megfelelő ruházatról sokat-sokat mond e kisdedecknél a gyakori szem-, tüdő-, fej- és gyomorkatharus és a gyakori ragadós betegségek alatt a gyenge szervezet kevésbé ellenálló képessége.

A 6—14 éves korban általánosságban a testi nevelés találóan ezzel fejezhető ki: tuleröltetés.

Aki figyelemmel kíséri a székely gyermek foglalkozását, arra a meggyőződésre jut, hogy itten mindkét nemből a serdülő nemzedéknek fele nem neki való munkakörben él, nem testi erejéhez való munkára van állítva.

A gazdasági és háztartási munkák nehéz voltáról bizonyosságot tehetnének a 10 éves béresek és szolgálok. És sajnos, nemcsak a nem nekik való munkák nehéz voltáról, hanem szülők kapzsiságáról is bizonyosságot tehetnének ezek a jobbágy-jelöltek, ezek az erkölcsi romlottság hullámsírjainak kijelölt áldozatai.

Ezekről később!

Györfy István.

Tanítási tervezet.

Az Odorheiu-i áll. el. népiskolák tanítótestületének 1923. évi március hó 3-án d. u. 2 órakor tartott ülésén bemutatott tanítás tervezete.

A tanítás tárgya: természetrajz.

Helye: IV. osztály.

Célja: A hóvirág ismertetése.

Alakja: Biológiai.

Időtartam: 1 óra.

A hóvirág.

IV. osztály. — 1923. március hó 3-án.

Tanításom nem egyszerű megfigyelő s leíró természetű lesz, hanem ok és okozati alapon felépített biológiai tanítás.

Vizsgálom az életet a maga megjelenésében s közben megcsodáltatom a nagy alkotót, ki mindezt a nagyot, csodálatost alkotta. S ha erre gondolok, önmagától kialakul tanításom pedagógiai célja: *a természetbe való beletekintés által a természet nagyszerűségének megcsodálatlása s Isten végtelen bölcsességének megéreztetése.* A hóvirág mellett gyakran fogom említeni a *növényt*, mert *az általános tudnivalókat* ugyanis valamennyi növényre *általánosítjuk.* Ez azért szükséges, mert a IV. osztály ezideig még növénytant nem tanult s jó, ha minden tantárgynál az általánosítható tudnivalókat általánosítjuk.

I. Előkészítés!

a) Érdeklődés felkeltése. Mozzanata: miért örülünk neki? gyönyörködés.

b) Célikitűzés.

II. Tárgyalás.

a) Az élet és feltételei.

b) Az élet feltételeit biztosító szervek.

1. táplálkozás;

2. léleklzés;

3. szaporodás.

III. Begyakorlás.

a) Összefoglalás.

b) Erkölcsi elmélyítés.

I. Előkészítés.

a) Érdeklődés felkeltése.

T. Nézzétek milyen szép kis csokrot mutatok nektek.

N. Hóvirág!

T. Tudjátok-e hót kaptam? — Vettem! És akitől vettem, vajjon ő honnan kapta?

N. Az erdőben (mezőn) szedte.

T. De hiszen az erdőben még el sem olvadt a hó!

N. De azért már van hóvirág.

T. Még milyen virág van az erdőben vagy a mezőn?

N. Más még nincsen.

T. Tehát ez az első virág! Milyen szeretettel néztek rá!

N. Nagyon szép és kedves virág.

T. És még valamiért másért is örülök neki.

N. Jön a tavasz! Itt a tavasz!

T. Pedig még kün hó van!

N. De már hirdeti a tavasz közeledtét.

T. Adjatok neki más nevet.

N. A tavasz hírnöke, vagy a kikelet hírnöke.

T. Helyesen mondtátok. De az előbb azt is mondtátok, hogy gyönyörködtök benne. Miért?

N. Mert szép.

T. Hát mi tetszik neked rajta?

N. Olyan szép fehér virága van! Szerényen lehajlja fejét. Karcsu stb.

b) *Célkitűzés.*

Már most azt kérдем tőletek, hogyan lehet az, hogy még semmi más virág nincs sehol s a hóvirág már nyílik? Azt is kérдем, hogy miért szép? (Nem tudják.) Hogy erre a kérdésre felelni tudjatok, megvizsgáljuk a hóvirág életét.

(Folytatás a jövő számban.)

HIREK.

Tanfolyamok. Még nem tudunk ezidő szerint semmi bizonyosat, hogy mi lesz a miniszterium válasza az udvarhelymegyei tanítók memorándumára, a román nyelvű vizsgák elejtése, illetőleg 3 évre felosztottan való könnyítése végett. Az udvarhelymegyei tanítóegylet ezen ügyben már megtette az előkészítő lépéseket, s az elnökség felhívást adott ki, körönkénti előkészítő tanfolyamok rendezése tárgyában. Akik tehát ezen vizsgákra előkészítő tanfolyamokon részt kívánnak venni, a kiküldött, kötelezvényyszerű bejelentést azonnal küldjék be az ügyvezető elnökhöz, hogy a tanfolyamok a vizsgák után, még e hónapban megkezdhetők legyenek.

Drágább lett a külföldi levéltarifa. Május hó 15-ével kezdődőleg a külföldi levéltarifa a következőképen állapított meg: rendes levelek dija 20 gr.-ig: Magyarország, Csehszlovákia, Jugoszlávia, Olaszország, Ausztria, Lengyelországba 4 leu 50 bani, minden további 20 gr. 3 leu; levelezőlap 4 leu. Nyomtatvány és áruminta 50 gr.-kint 1 leu. Ajánlási díj ezeken kívül 6 leu, reklamálási díj 12 leu.

Pénzkivitel az utód államokba. Románia teljes egészében eltiltotta a leu kivitelét. Ezzel szemben osztrák és magyar koronát, német és lengyel márkát korlátlan mennyiségben lehet kivinni az ország területéről. Nemes valuták: husz angol font, ezer francia frank, száz dollár összegig vihetők ki. Természetesen mindenik állam szabályozta a pénzkivitel mértékét. Egyedül Olaszország engedett szabad folyást a pénzkivitel és behozatal terén.

„Mărășești“ sorjegyek huzása 1923. okt. 1-én lesz.

Megkezdődtek a népközlési vizsgák. A felekezeti iskolákban jó nagy részében már május első napjaiban megkezdődtek az év végi vizsgák; az áll. el. iskolákban június hó első napjaiban kezdődnek és 20-ig bevégeződnek. A középiskolai tanév július hó 10-én végződik. Jövőre minden valószínűség szerint egységesítést nyernek ezek is a regáti minta szerint.

A színházi világ eseményeiről részletesen és hűen informálja a közönséget a *Színház és Társaság* nivós ötletes tartalommal, mely minden szombaton ragyogóan elegáns kiállításban, tele érdekes és új fényképekkel jelenik meg. Az ötven oldal terjedelmű képeslap érdekes rovata a gratulációs és különösen fokozza a lap iránti érdeklődést a hónapok óta folyó országos szépségversenye. A Színház és Társaság-ot megkaphatja az egész országban. Ára mindenütt 6 Leu. Kiadóhivatal Kolozsvár, Transilvania-szálloda. Kérjen mutatványszámot.

x **Iskolai értesítő** 3-ik kiadásban román—magyar nyelven megjelent és kapható Székely János könyvkereskedésében Odorheiu-Székelyudvarhely.

x **A Minerva** könyvkiadó vállalat kiadásában a következő miniszterileg jóváhagyott elemi iskolai könyvek jelentek meg: Fejes-Ferméry: Uj ABC, Péter-Tóth-Mezey: Olvasókönyv II. rész, Olvasókönyv III. rész, Olvasókönyv IV. rész, Szilágyi: Kolozsmegye földrajza, Szilágyi: Földrajz a III. és IV. osztály részére, Torday Lajos: Számítan II. o. és Számítan III. oszt. részére. Kapható a Minerva Nyomdai Részvénytársaságnál Kolozsvárt és minden könyvkereskedésben.

x **Cserélek Baczából** magyar tannyelvű állami iskolától, ugyancsak magyar tannyelvű állami iskolához. A község Déstől 8 kilométerre, országút mellett fekszik. Vasuti állomás Retteg, Baczától másfél kilométer. Helyben vasuti megállóhely. Az állás ref. kántorsággal van egybekötve 3 hold 300 □ öl szántóföld díjazással. Cserélni óhajtó kartársak irjanak címre. Bacza—Bața, up. Retteg—Reteag, Szolnok-Dobokavm. *Bányai Ferenc*, áll. tanító.

Kiegészítő tanítói vizsgák tankönyvei kaphatók: a „Minerva“ Részvénytársaságnál Cluj.